

Hosszúság-mértékegységek

mm < cm < dm < **m** < km
10   10   10   1000

Terület-mértékegységek

mm² < cm² < dm² < **m²** < km²
10²   10²   10²   1000²

Térfogat-mértékegységek

mm³ < cm³ < dm³ < **m³** < km³
10³   10³   10³   1000³

Tömeg-mértékegységek

mg < cg < dg < **g** < dkg < kg < t
10   10   10   10   (dag)   100   1000

Úrtartalom-mértékegységek

ml < cl < dl < **l** < hl
10   10   10   100

Idő-mértékegységek

sec < min < h < nap < hét < hónap < év
60   60   24   7   4   12

Mértékegységek közötti váltószám kiszámítása

Az esetek többségében nem szomszédos, hanem "távolabbi" mértékegységek között kell elvégezni az átváltást. Ekkor ismernünk kell egy módszert a váltószámok meghatározására.

Ez egy nagyon egyszerű számítás lesz: szorozzuk össze az adott mértékegységek között álló váltószámokat.

PL.: ha km-t dm-be szeretnénk váltani, akkor láthatjuk (az ábráról leolvasható), hogy a közöttük levő váltószámok a 10 és az 1000. A 10 azt jelenti, hogy az 1 m = 10 dm, az 1000 jelentése

pedig: $1 \text{ km} = 1000 \text{ m}$. Ha ezt végiggondoljuk, akkor ez azt jelenti, hogy 1 kilométerben 1000 méter van, minden méterben van 10 dm, így az 1 km-ben $1000 \cdot 10 \text{ dm}$ van.

Ebből a megoldás: $1 \text{ km} = 10000 \text{ dm}$.

Gyakorlati tanács: *Hogyan jegyezhetjük meg könnyedén a váltószámokat?* – legalábbis néhányat

Mint látható, nagyon sok számot kell megjegyeznünk, ezért igyekszünk valamiféle rendszert felfedezni bennük, hogy megkönnyítsük azok megtanulását.

Nagyon nagy hasonlóságot fedezhetünk fel pl. a hosszúság – terület – térfogat mértékegységei és váltószámai között.

Figyeljük meg, hogy a mértékegységek nevei, valamint a váltószámok – a kitevőktől eltekintve – megegyeznek. Ez azt jelenti, hogy elég megjegyeznünk a hosszúság mértékegységeit valamint az azok közötti váltószámokat, mert a terület-mértékegységeknél ugyanazok a mértékegységek és váltószámok szerepelnek, csak mindenütt van még egy 2-es kitevő is. Ami a térfogat-mértékegységeket illeti, ott pedig azt figyelhetjük meg, hogy megegyeznek a hosszúság-mértékegységekkel és váltószámokkal, csak itt szerepel még egy 3-as a kitevőben.

A területnél miért a 2-es szerepel?

Gondoljunk a téglalpra, melynek az oldalainak a hosszúsága pl. méterben (m) van megadva! Annak a területe $T = a \cdot b$. Mivel az oldalak mértékegysége méter, azok szorzata: méter·méter, amit pedig – ismerve a hatványozás műveletét – felírható méter², azaz m² (négyzetméter) alakban.

Ugyanilyen módon beláthatjuk, hogy a térfogat-mértékegységnél miért a 3-as szerepel a kitevőben.

Ezúttal gondoljunk a téglatestre, melynek az oldalainak a hosszúsága szintén méterben (m) legyenek megadva! Annak a térfogata $V = a \cdot b \cdot c$. Mivel az oldalak mértékegysége méter, azok szorzata: méter·méter·méter, amit pedig – szintén felhasználva a hatványozás műveletét – felírható méter³, azaz m³ (köbméter) alakban.

Mit jelentenek az előtétszavak?

Nagyon sok mértékegység – még, ha külön csoportba is tartozik – nagyon hasonlítanak egymáshoz, legalábbis a nevük “elejét” illetően. Pl. milliméter, milligramm, milliliter.

Ha megfigyeljük a mértékegységeket, akkor mindegyik a “milli-” szóval kezdődik. Ugyanez megtalálható a “centi-“, “deci-” vagy akár a “kilo-” szavakkal is.

Ezeket a kifejezéseket hívjuk előtétiszavaknak.

Már tudjuk, hogy mik azok az előtétiszavak, most így rá is térhetünk azok jelentésére.

milli-: ezred = $1/1000$; Az egység ezred része.

centi-: század = $1/100$; Az egység század része.

deci-: tized = $1/10$; Az egység tized része.

deka-: tíz = 10; Az egység tízszerese.

hekto-: száz = 100; Az egység százszorosa.

kilo-: ezer = 1000; Az egység ezerszerese.

Hogyan alkalmazzuk az előtétiszavakat?

Miután már tisztában vagyunk az egyes előtétiszavak jelentésével, jöhet azok alkalmazása.

Az egyszerűség kedvéért használjuk ehhez a hosszúság-mértékegységeket. Határozzuk meg csupán az előtétiszavak ismeretében azok hosszát!

Ebben az esetben az egység az 1 méter, röviden: 1 m.

Először állapítsuk meg a deciméter (dm) jelentését! Ehhez bontsuk két részre a mértékegységünket, majd az előtétiszót cseréljük ki annak jelentésére.

Deci-méter = tized-méter, ami azt jelenti számunkra, hogy az 1 méternek a tized részével egyenlő az 1 dm.

Ugyanígy a centiméter (cm) esetében: centi-méter = század méter; tehát az 1 méternek a század részével egyenlő az 1 cm a hossza.

A milliméter (mm) esetében: milli-méter = ezred-méter; tehát az 1 méternek az ezred részével egyenlő az 1 mm.

A kilométer (km) hossza: kilo-méter = ezer-méter, vagyis az 1 méternek az ezerszeresével egyenlő az 1 km.

Ugye, így már nem is olyan nehéz... 😊

Milyen kapcsolat van a térfogat és az űrtartalom között?

Találkozhatunk olyan feladatokkal, melyekben azt kérdezik, hogy mennyi az adott test űrtartalma. Ilyen esetekben ki tudjuk számítani a test térfogatát, amit pedig át tudunk alakítani űrtartalommal.

Ennek a folyamata sem olyan nehéz, mint gondolnánk. Meg kell keresnünk egy "átjárót" a térfogat és az űrtartalom között.

Ez az "átjáró" pedig a következő mértékegységek között található:

$$1 \text{ dm}^3 = 1 \text{ liter}$$

Ezt ismerve már a test térfogatát át tudjuk alakítani űrtartalommal.

Hogyan?

Kiszámítjuk tehát a test térfogatát, azt átalakítjuk dm^3 -be. Mivel $1 \text{ dm}^3 = 1 \text{ liter}$, ezért ahány dm^3 volt a térfogat, ugyanannyi liter lesz az űrtartalma. Ezt pedig már további űrtartalom-mértékegységekbe tudjuk váltani, a feladat, illetve a könnyebb kezelhetőség érdekében.

A mértékegységek átváltásának egy lehetséges folyamata

1. kiválasztjuk a mértékegység típusát;
2. megkeressük a két mértékegységet, miből-mibe kell váltani;
3. kiszámítjuk a közöttük levő váltószámot;
4. megállapítjuk, hogy a “kisebből” váltunk a “nagyobb” mértékegységbe, vagy fordítva;
5. eldöntjük, hogy a váltószámmal szorozni vagy osztani kell-e;
6. végül a mérőszámot szorozzuk vagy osztjuk a váltószámmal.

Mértékegységek közötti átváltás feladatokon keresztül

1. feladat

Végezzük el a következő mértékegység-átváltást!

$$32,4 \text{ m}^2 = ? \text{ cm}^2$$

Hajtsuk végre pontról-pontra a fenti lépéseket!

1. kiválasztjuk a mértékegység típusát;

– terület-mértékegység

2. megkeressük a két mértékegységet, miből-mibe kell váltani;

– az egyik a m^2 , a másik a cm^2

3. kiszámítjuk a közöttük levő váltószámot;

– Itt a cm^2 -ből kell eljutnunk a m^2 -be. Ezt két lépésben tudjuk megtenni: $\text{cm}^2 \Rightarrow \text{dm}^2 \Rightarrow \text{m}^2$.

Mivel mindkettő között 100-100 a váltószám, és a váltószámok között “szorzás” kapcsolat áll fenn, ezért a cm^2 és a m^2 között $100 \cdot 100 = 10000$ a váltószám.

4. megállapítjuk, hogy a “kisebből” váltunk a “nagyobb” mértékegységbe, vagy fordítva;
– m^2 -ből váltunk cm^2 -be, vagyis a nagyobb mértékegységből váltunk a kisebbbe (a feladatban szereplő kettő mértékegység közül melyik a kisebb, melyik a nagyobb)

5. eldöntjük, hogy a váltószámmal szorozni vagy osztani kell-e;
– mivel nagyobb mértékegységből váltunk kisebbbe, ezért a mérőszámot szoroznunk kell. (Ha ugyanazt a területet kisebb mértékegységgel mérjük, akkor a mérőszámnak nagyobbnak kell lennie. Így a szorzás műveletét kell alkalmaznunk.)

6. végül a mérőszámot szorozzuk vagy osztjuk a váltószámmal.
– az előbb megállapítottuk, hogy a mérőszámot szoroznunk kell a váltószámmal, ezért számítsuk ki a $32,4 \cdot 10000$ művelet eredményét. Ez 324000, így el is jutottunk a feladatunk végeredményéhez.

Megoldás: $32,4 m^2 = 324000 cm^2$

---

2. feladat

Végezzük el a következő mértékegység-átváltást!

$$258600 \text{ mg} = ? \text{ kg}$$

Újra hajtsuk végre pontról-pontra a fenti lépéseket!

1. kiválasztjuk a mértékegység típusát;

– tömeg-mértékegység

2. megkeressük a két mértékegységet, miből-mibe kell váltani;

– az egyik a mg, a másik a kg

3. kiszámítjuk a közöttük levő váltószámot;

– Itt a mg-ból kell váltanunk a kg-ba. Ezt öt lépésben tudjuk megtenni: $mg \Rightarrow cg \Rightarrow dg \Rightarrow g \Rightarrow dkg \Rightarrow kg$. Mivel a közöttük levő váltószámok 10-10-10-10-100, és a váltószámok között továbbra is “szorzás” kapcsolat áll fenn, ezért a mg és a kg között $10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 100 = 1000000$ a váltószám.

4. megállapítjuk, hogy a “kisebből” váltunk a “nagyobb” mértékegységbe, vagy fordítva;
– mg-ból váltunk kg-ba, vagyis a kisebb mértékegységből váltunk a nagyobbba (a feladatban szereplő kettő mértékegység közül melyik a kisebb, melyik a nagyobb)

5. eldöntjük, hogy a váltószámmal szorozni vagy osztani kell-e;
– mivel kisebb mértékegységből váltunk nagyobbba, ezért a mérőszámot osztanunk kell. (Ha ugyanazt a tömeget nagyobb mértékegységgel mérjük, akkor a mérőszámnak kisebbnek kell lennie. Így az osztás műveletét kell alkalmaznunk.)

6. végül a mérőszámot szorozzuk vagy osztjuk a váltószámmal.
– az előbb megállapítottuk, hogy a mérőszámot osztanunk kell a váltószámmal, ezért számítsuk ki a $258600:1000000$ művelet eredményét. Ez pedig 0,2586. Így el is jutottunk a feladatunk végeredményéhez.

Megoldás: $258600 \text{ mg} = 0,2586 \text{ kg}$

---

3. feladat

Végezzük el a következő mértékegység-átváltást!

$682,9 \text{ cl} = ? \text{ hl}$

Újra hajtsuk végre pontról-pontra a fenti lépéseket!

1. kiválasztjuk a mértékegység típusát;

– űrtartalom-mértékegység

2. megkeressük a két mértékegységet, miből-mibe kell váltani;

– az egyik a cl, a másik a hl

3. kiszámítjuk a közöttük levő váltószámot;

– Itt a cl-ből kell váltanunk a hl-be. Ezt három lépésben tudjuk megtenni: $\text{cl} \Rightarrow \text{dl} \Rightarrow \text{l} \Rightarrow \text{hl}$. Mivel a közöttük levő váltószámok 10-10-100, ezért a cl és a hl között $10 \cdot 10 \cdot 100 = 10000$ a váltószám.

4. megállapítjuk, hogy a “kisebből” váltunk a “nagyobb” mértékegységbe, vagy fordítva;
– cl-ből váltunk hl-be, vagyis a kisebb mértékegységből váltunk a nagyobbba (a feladatban szereplő kettő mértékegység közül melyik a kisebb, melyik a nagyobb)

5. eldöntjük, hogy a váltószámmal szorozni vagy osztani kell-e;
– mivel kisebb mértékegységből váltunk nagyobbba, ezért a mérőszámot osztanunk kell. (Ha ugyanazt az űrtartalmat nagyobb mértékegységgel mérjük, akkor a mérőszámnak kisebbnek kell lennie. Így az osztás műveletét kell alkalmaznunk.)

6. végül a mérőszámot szorozzuk vagy osztjuk a váltószámmal.
– az előbb megállapítottuk, hogy a mérőszámot osztanunk kell a váltószámmal, ezért számítsuk ki a $682,9:10000$ művelet eredményét. Ez pedig $0,06829$. Így el is jutottunk a feladatunk végeredményéhez.

Megoldás: $682,9 \text{ cl} = 0,06829 \text{ hl}$

Látható, hogyha az előre meghatározott lépéseket pontról-pontra, következetesen és hibátlanul végrehajtjuk, akkor az átváltás során a helyes végeredményhez jutunk. Egy kis gyakorlással pedig elérhető, hogy nem is kell odafigyelnünk az egyes lépésekre külön-külön, hanem azokat szinte már automatikusan hajtjuk végre mindezek mellett hibátlanul.